

TAXANDRIA,

Tijdschrift voor Noordbrabantsche Geschiedenis en Volkskunde.

onder redactie van

W. J. F. JUTEN TE BERGEN-OP-ZOOM.

Prijs per jaargang. f 3,—.

Franco per post f 3,25.

„ „ „ voor het Buitenland fr. 7,50.

Uitgever: JAN A. G. JUTEN te Bergen-op-Zoom.

Verschijnt den 1^{en} en 15^{en} van elke maand.

VAN WEEL.

eermalen is het mij bij het samenstellen der genealogiën van vele familiën uit dit westelijk gedeelte der provincie opgevallen, dat verschillende hunner van Zeeuwschen oor-

sprong zijn. Een afdoende reden voor dit feit heb ik nog niet gevonden; ik meen de oorzaak echter te moeten zoeken in het bedijken en droogleggen van landerijen, waarin de Zeeuwen — ik zou haast zeggen „ambts-halve” — zeer bedreven moeten zijn geweest.

Ook de familie van Weel, thans nog te Roosendaal gevestigd, is van Zeeuwschen oorsprong, en naam- en waarschijnlijk ook stamgenooten van haar, wonen nog talrijk in Zeeland en op de Zuidhollandsche eilanden, waar zij tot de aanzienlijkste inwoners worden gerekend. Deze zijn Protestant, de Noordbrabantsche van Weels Katholiek.

Verband tusschen deze families onderling heb ik nog niet kunnen vinden. Wel voeren zij het zelfde wapen¹⁾:

¹⁾ Rietstap, *Armorial Général*, éd. 2e, in voce.

gevierendeeld: 1 en 4: rood met gouden leeuw; 2: zilver met 3 roode rozen; 3: zilver met 3 groene eikels; tot helmteeken: een uitkomenden, gouden leeuw.

Dat de familie van Zeeuwschen oorsprong is, bewijst — behalve de overlevering — de naam.

Een weel — elders in ons land wiel geheeten — is een diepe kolk bij doorbraak der dijken ontstaan. Zulke weelen zijn er velen in Zeeland; aan welke ontleent de familie haar naam? Het is moeielijk dit uit te maken.

Misschien ook is Weel een verbastering van Welle, vroeger een dorpje op Noord-Beveland.

Voor een weel op Zuid-Beveland pleit hetgeen we lezen in de „Registers van allerhande akten van Roosendaal en Nispen” N°. 171 (A° 1616), f°. 55 verso, waar Adriaan Anthoniszoon Weelman (hierover nader) voorkomt als last en procuratie hebbende van Grietken, Anthonis dochter, weduwe wijlen Gielis Leeners, wonende te Goes.

Denkelijk, daar beiden — Adriaan zoowel als Grietken — zekeren Anthonis tot vader hadden, waren zij zuster en broer.

Voor Noord-Beveland pleit de ligging van het dorp Welle, waarvan een oud-adellijk geslacht, later Cats van Welle genoemd, den naam voert en de omstandigheid, dat te Roozendaal en Wouw omstreeks het einde der XVIe en het begin der XVIIe eeuw voorkwam:

Antonis Corneliszoon van Cats of Catze. Deze was in 1618 stadhouders te Wouw en overleed aldaar 11 April 1623, terwijl in 1611 Adraan Jansz van Cats te Kruisland woonde. Neemt men nu in aanmerking, dat de eerste leden van de familie van Weel, Antonis, Adriaan of Cornelis heetten, dan kan men verwantschap veronderstellen, evenwel zonder zelfs een zweem van bewijs; ik acht het dus niet noodig nader hierop in te gaan.

Van Weel(e) heette thans en in vroegere tijden de familie. De eerste, die ik er te Roosendaal van vermeld vind, wordt afwisselend van Weel en Weelman¹⁾ genoemd; en dit is een bewijs te meer, hoe slordig men vroeger met de namen omsprong: in één en dezelfde akte komen beide namen voor, waar van denzelfden persoon sprake is²⁾.

Die persoon is Adriaan Anthonisz van Weele³⁾ of Adriaan Anthonisz. Weelman⁴⁾.

Hij was, zooals zijn naam uitwijst, de zoon van I. Anthonis van Weel⁵⁾.

Denkelijk was dit dezelfde als Anthonis van Weele, die 1 en 5 October 1580 vermeld wordt⁶⁾. Of hij ook dezelfde was als Anthonis Cornelisz. van Catze of Cats, gehuwd met Willemijntken Jans⁷⁾ kan, zooals boven gezegd, worden verondersteld, niet bewezen.

Anthonis had tot zoon:

1. Adriaan v. W., *die volgt*, en misschien tot dochter
2. Grietken Anthonisdochter, weduwe wijlen

¹⁾ Deze naam kwam ook te Oudenbosch voor: Anthonette Dielen Weelmans, inwoondersse alhier, geassisteert in desen met Sr. Joost Kaen, haeren bruydegom en toecomenden man (Reg. allerh. akten Oudenbosch, N° 61, 10 Oct. 1665).

²⁾ Reg. van allerh. akten, Roosend. en Nispen A° 1616 (N°. 171), f° 16, recto.

³⁾ A° 1597, f° 8, verso.

⁴⁾ ib. A° 1609 (N°. 165).

⁵⁾ Daar deze genealogie door mij is opgemaakt zonder papieren of inlichtingen door de familie verstrekt, zal zij misschien hier of daar wat onvolledig zijn. De betrouwbaarheid is daarom evenwel niet minder. Alleen nam ik kennis van de genealogische schets dezer familie, door den bekenden Antwerpschen genealoog den heer Pierre J. E. van Loon geplaatst achter zijn stamboom der familie Lodewijkcx.

⁶⁾ Registers van allerh. akten Roosend. en Nispen (N°. 8) A° 1580.

⁷⁾ ib. (N°. 156) A°. 1589.

Gielis Leeners, wonende te Goes ¹⁾ voor wien Adriaan procuratie had.

II. Adriaan Anthonisse van Weel of Weelman leefde omstreeks 1625, is tweemaal gehuwd geweest.

Eerst met Truyken Cornelisdochter van der Donck ²⁾, ook wel genaamd Verdonck ³⁾ en na den dood van deze met Dingentken Pietersdochter, wier moeder was Neeltken Nouten ⁴⁾.

Uit het eerste huwelijk had hij kinderen, of hij er ook bij zijn tweede gade had, kan ik niet beslissen. Hij was kerkmeester te Nispen ⁵⁾.

Zijn zoon was

III. Antonius v. W. ook wel genaamd Weelman; hij was gehuwd met Maria, Adriaansdochter, en had bij haar een zoon:

1. Cornelis, *die volgt*.

IV. Cornelis v. W., gedoopt te Roozendaal tusschen 18 en 23 Januari 1637, waarbij als peter en meter optraden Walterus Adriaans en Adriana Cornelij.

Hij huwde Maria Marinus dochter ⁶⁾ en had bij haar verscheidene kinderen, allen te Roosendaal gedoopt:

1°. Marinus v. W., *volgt onder V*.

2°. Adriaan v. W., *volgt onder V bis*.

3°. Antonius v. W., gedoopt 22 October 1671; meter was: Maria Adriaansen.

4°. Antonius v. W., gedoopt 2 Mei 1674; legde

¹⁾ ib. (N°. 171 f° 55 verso) A° 1616.

²⁾ ib. (N°. 170 f° 43 verso) A° 1615.

³⁾ ib. (N°. 167 f° 56 verso) A° 1611.

⁴⁾ ib. (N°. 168 f° 21 recto) A° 1612.

⁵⁾ ib. (N°. 172 f° 6 verso) A° 1619.

⁶⁾ De genealogische schets van den heer van Loon noemt haar Mayken (Marie) van den Watermolen. Zij was dan denkelijk zuster van Gerrit Marinuszoon van de Watermolen, j. m. van Cruyslandt die 22 April 1663 voor den predikant te Roosendaal in den echt trad met Adriaantien Claes Hertogh j. d.

8 December 1695 de kloostergeloften af in de Norbertijner abdij van Tongerlo en werd in Mei 1699 benoemd tot vicarius in het Norbertinessenklooster „Leliëndal” te Mechelen; vervolgens kapelaan te Kalmpthout (26 Febr. 1703), van S^t. Sulpitus te Diest (20 Jan. 1705), te Roosendaal (Aug. 1737), werd hij 17 Juli 1711 pastoor te Moergestel en 17 October 1720 prior der abdij; 10 Mei 1723 benoemd tot pastoor te Alphen, overleed hij aldaar 7 Juni 1725, na, tijdens het openstaan van den abtelijken zetel in 1723, mede-regent der abdij te zijn geweest²⁾.

5°. Anna Maria v. W., geb. 30 Augustus 1684; huwde 31 December 1701 Jan Timmermans, en werd als weduwe in November 1731 begraven. Hij was zoon van Jacob Timmermans, en weduwnaar van Anna Ram, met wie hij 24 Januari 1700 gehuwd was. Zij was dochter van Hubertus Ram, die gehuwd was met Adriana Mangelaers, Marinusdochter.

6°. Joannes v. W., gedoopt 5 Juni 1680; hij trad 13 Februari te Roosendaal in 't huwelijk met Maria Stommens, Hubrechts dochter.

Denkelijk was dit huwelijk kinderloos.

(Wordt vervolgd.)

W. J. F. JUTEN.

KLOKKENGELUI EN BEGRAFENISSEN TE BAKEL.

In de vergadering der Classis van Peel en Kempenland, gehouden te Helmond 23 en 24 Juni des jaars 1767 las Ds. J. De Keesel, predikant te Bakel, eene klachte voor „over het Zondaagsche klokken luiden met den aanklere van dien en het aanstootelijke, dat Zijn Eerw. daarin opmerkte”.

²⁾ Deze gegevens dank ik aan de welwillendheid van den hoogerw. heer Fr. Waltm. v. Spilbeeck te Tongerlo. Voor zooveel noodig sla men ze na in Krüger, in Coppens, Schutjes, alsmede in 's heeren van Spilbeecks werk over Tongerlo op pag. 528.

Hij klaagde o. a.

over den overlast, superstitie, wanorder, met en benevens over het schenden van des Heeren dagen door het gestadig overluiden en begraven der dooden, schoon dezelven aan geene besmettelijke ziekte gestorven zijn; welk overluiden gewoonlijk zijn aanvang nam om elf uren, half twaalf of twaalf uren, gelijk nog geschied was den 31 Mei des loopenden jaars 1767 omtrent eenen doode, die 's Donderdags of 's Vrijdags gestorven was;

dat de pastorie onmiddellijk onder den toren lag en de predikant, vanwege dat onophoudelijk gebrom der klokken niet alleen grooten overlast ondervond, maar ook buiten staat gesteld was om zijne namiddaagsche leerreden behoorlijk te bemediteeren;

Hij was van meening:

dat, wanneer de misbruiken niet tegengegaan werden, de werkgierige Roomsche inwoner van Bakel steeds zijne lijen op Zondag begraven zou; waardoor 's Heeren dag niet alleen gedurig moest ontheiligd worden; maar ook de predikant alle Zondagen aan het voor hem onverdraaglijk klokkengebrom zou geexposeerd en blootgesteld wezen.

Hierbij kwam nog:

dat door het begraven der dooden op Zondag grooten voet werd gegeven aan de superstitie van het Pausdom; daarin bestaande, dat eene begrafenis op den Zondag wezenlijker en voor de ziel des verstorven troostrijker is dan op een anderen dag.

De predikant meende, dat het begraven der dooden op Zondag ook nadeelig was;

1° omdat men 't geklep voor de godsdienstoefeningen niet onderscheiden kon en

2° omdat door dat klokkenluiden de Roomsche gemeente, (de kwalijkgezinden en de ondeugende jongens niet uitgezonderd) occasie had om in de geopende kerk te drin-

gen, de boeken te affronteeren, te scheuren enz. waarover al voor jaren aan den heer Stadhouder van Peelland geklaagd was, doch zonder effect.

DEURNE.

H. N. OUWERLING.

VOLKSVERMAKEN.

I.

HET ZINGEN OP OUDEJAARSDAG.

p slechts weinig plaatsen is het „Nieuwjaarzingen” nog in zwang.

Onze alles nivelleerende eeuw heeft die gewoonte doen afslijten en met den naam van „bedelpartij” bestempeld. Vele merkwaardige zangen zijn reeds der vergetelheid prijsgegeven, en het hier en daar nog voort-sukkelende oude lied zal spoedig bij zijn voorgangers vereenigd zijn.

Te Huybergen bestaat die gewoonte van het „zingen” nog. Hieronder volgen de liedjes, die ik uit den kindermund heb opgeteekend, ten einde ze voor ondergang te bewaren en zodoende een steentje bij te brengen voor het gebouw, dat de folkloristen zullen optrekken.

's Morgens omstreeks acht uur op Oudejaarsdag rukken de kinderen, rijk en arm, van huis tot huis zingend door het dorp. Allen hebben de „Zondagsche spullen” aangetrokken en de meisjes de schortjes opgeknoopt, die zodoende tot een zak vervormd zijn, tot bergplaats dienende voor alles wat de gulle vrouw afstaat: centen, noten, peren, appels, „nuwjarkes”¹⁾ enz. De jongens hebben, behalve hun broekzakken, nog een zakje om den hals, waarin de „specie” geborgen wordt.

Kinderen van vijf à zes jaren maken den tocht al mee en zij, die hunne eerste Heilige Communie gedaan hebben, nemen er geen deel meer aan. Is de jeugd het huis van een „goedgeefsche” genaderd, dan vangt ze aan met:

¹⁾ Voor deze gelegenheid opzettelijk gebakken langwerpig broodje.

Hier woont een goede vrouw,
 Die nog wel wat geven zou.
 Veel mag ze geven
 Lang mag ze leven
 Honderd jaar na dezen dag,
 Hoop ik, dat ze leven mag.

Staat in hun boek achter de bewoonster het woordje „gierig”, dan zingen ze bovengenoemd vers ook, veranderen den laatsten regel in:

„Hak ze dan den kop maar af”,

en gaan terstond verder om voor de deur van een ander op zangerigen toon het volgende op te zeggen:

Heisderke, schabeisderke ¹⁾ van buiten
 Met trommels en met fluiten
 Zoo trekken wij naar Bethlehem,
 Bethlehem is een schoone stad
 Waar Maria met haar klein kindje zat.
 Het kindje heeft zoo lang geleefd,
 Totdat het hemel en aarde geschapen heeft.
 Hemel en aarde al te gaar
 Ik wensch u een zalig Nieuwe jaar.

De eerste twee regels worden ook wel eens vervangen door:

„Sterre, sterre gij moet zoo stil niet staan
 Gij moet met ons naar Bethlehem gaan.”
 Bethlehem is een enz.

(Wordt vervolgd.)

A. C. J. ROOVERS.

DE FAMILIE VAN VECHTEL.

p bl. 178 van „Taxandria” wordt gevraagd of iemand Cornelius Jacobs van Vechtel met de daar vermelde familie van Vechtel verbinden kan.

¹⁾ Dit moest luiden: Herderke, schaapherderke.

Ik meen dit te kunnen. Cornelis van Vechel was een zoon van Jacob van Vechel en Mechtildis Roelof Noppen, welke nog drie andere kinderen hadden: Catharina, Anna en Aelke. Deze Jacob van Vechel was een zoon van Adrianus van Vechel en zijne eerste huisvrouw Catharina Jacob Hermans, welke nog vijf andere kinderen hadden: Dirxke, begijn, Aleyt, Yke, getrouwd met Aert Hendriks van Zutphen, Heylke, getrouwd met Marcelis Andriessen, en Joanna, getrouwd met Jan, zoon van Jan van der Sluys en Maria Dilis van Hedel.

Genoemde Adrianus van Vechel was een zoon van Goyert Peters van Vechel en broeder van den H. Leonardus van Vechel.

Ziedaar de vraag meer dan opgelost.

Mag ik nu op mijne beurt eens vragen naar de familie Godtfree of Godtsvrede; kan ook iemand mij zeggen, waar deze woonde in het begin der 18e eeuw? Men schijnt ze te moeten zoeken in een dorp der Meierij van 's-Hertogenbosch. Elke familienaam van dien tijd is mij welkom.

HEESWIJK.

FR. G. VAN DEN ELSEN.

SAINT-NAPOLÉON.

Circulaire du Ministre de l'Intérieur, concernant la célébration de la Fête SAINT-NAPOLÉON.

PARIS le 26 Juillet 1810¹⁾.

Monsieur le Préfet,

Vous avez eu connaissance du décret du 19 février, relatif aux cérémonies religieuses qu'on devra célébrer le 15 août, pour la fête de SAINT-NAPOLÉON, et celle du rétablissement de la religion catholique en France.

¹⁾ 1810 is doorgestreept en daarnaast is met inkt geschreven 1806.

Les peuples, invités dans cette auguste journée à remercier le Très-Haut du plus grand bienfait que depuis long-temps ils aient reçu de sa Providence, seront ainsi naturellement conduits à se rappeler tout ceux qu'elle a répandus sur eux par le chef qu'elle leur a donné.

Leurs regards se porteront d'eux-mêmes sur ces temples, qu'ils ne peuvent fréquenter que depuis qu'il les a rouverts, sur la paix intérieure qui est l'œuvre de sa sagesse et de sa fermeté, sur l'ordre qui, grâce à sa vigilance, règne par-tout autour d'eux, sur la gloire enfin qui les environne, et dont se sont couverts, sous ses drapeaux et sous ses ordres, leurs enfans et leurs frères.

La soleminité qui donne lieu aux Français de se rappeler tous ces avantages, qui leur fournit l'occasion d'exprimer leur satisfaction et leur reconnaissance, sera sans-doute pour eux une grande fête. Tout à leurs yeux doit en présenter l'appareil. Vous aurez soin, Monsieur, de donner des ordres pour qu'il soit pris, dans toutes les villes, des mesures analogues à celles qui sont indiquées pour Paris. Je laisse à votre zèle et à votre sagacité à choisir celles qu'il conviendra d'adapter à chaque localité.

Je vous recommande particulièrement cet objet. Vous ferez en sorte que par-tout l'administration soit attentive à seconder l'expression de la joie publique.

Nulle fête ne peut inspirer un sentiment plus profond, plus général, que celle dans laquelle un grand peuple, dans l'orgueil de ses victoires, dans la conscience de son bonheur, célèbre le jour où naquit le Souverain à qui il doit sa félicité et sa gloire.

Recevez, Monsieur, l'assurance de ma parfaite considération.

Signé CHAMPAGNY.

Certifié conforme.

Le Préfet du département des Bouches du Rhin,
FREMINE DE BEAUMONT.

A R R Ê T É.

*Le Préfet du département des Bouches
du Rhin,*

Considérant que la lettre de Son Excellence le Ministre de l'Intérieur exprime les sentimens de reconnaissance, d'admiration et d'amour dont sont pénétrés les habitans du département *des Bouches du Rhin* pour Leurs Majestés Impériales et Royales,

A R R Ê T E :

ARTICLE PREMIER.

La lettre de Son Excellence le Ministre de l'Intérieur, relative à la fête de SAINT-NAPOLÉON et à celle du rétablissement de la religion catholique en France, sera lue, publiée et affichée dans toutes les communes du département.

ART. II.

Les Maires prendront les mesures qui sont en leur pouvoir, pour donner à cette fête tout l'éclat que comporteront les localités.

A Bois-le-Duc, le 2 Août 1810.

FREMIN DE BEAUMONT.

P R O G R A M M E

DE LA CÉLÉBRATION

DE LA FÊTE

S A I N T - N A P O L É O N ,

DANS LA VILLE DE

B O I S - L E - D U C.

La fête du 15 août sera annoncée la veille au soir par une décharge d'artillerie. Le 15 à six heures du matin, de nouvelles salves d'artillerie seront tirées.

Il sera chanté un *Te-Déum* dans toutes les églises de la ville; toutes les autorités assisteront au *Te-Déum* dans l'église principale; l'hôtel de la préfecture sera illuminé, ainsi que les édifices du reste de la ville.

Il y aura *Bal et Concert* à la préfecture.

Monsieur le *Préfet* se concertera avec les autorités civiles, militaires et ecclésiastiques pour donner à la célébration d'une aussi grande fête toute la pompe qu'elle exige.

Bois-le-Duc, le 2 Août 1810.

Le Préfet du département des Bouches du Rhin,

FREMIN DE BEAUMONT.

A *Bois-le-Duc*, chez J. P. HOFFERS, Imprimeur-libraire.

Medegedeeld door AUG. SASSEN.

INHOUD VAN TIJDSCHRIFTEN.

Dietsche Warande. — Nos. 3—4: Bressers: De praktische behandeling der muurschildering. — Janitschek: De oorringen. — C. Leconte: Het tooneel bij de Chineezen. — N. van Reuth: Nicolaas Beets, (met portret). — H. J. Biegelaar: Uitheemsche woorden. — Alb. Thijm: Tristan und Isolde. — J. F. Kieckens S. J.: Jan van Ruysbroeck, bouwmeester enz. — P. Génard: De kunstschilder Jan Anthony. — A. de Ticheler en Pol de Mont: De groote Uutzet of wereldtentoonstelling. — E. van Even: Adr. Florisz. van Utrecht a d. hoogeschool te Leuven. — P. Alb. Thijm: Muziekfeest te Aken. — H. J. Biegelaar: Catalogus van oude muziekinstrumenten. — Boekenkennis. — Omroeper.
